

ЕЛЕКТРОННИЙ НАОЧНИЙ
ПОСІБНИК
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПОЧАТКОВИЙ
КУРС ІСТОРІЇ
ОБРАЗОТВОРЧОГО
МИСТЕЦТВА
І АРХІТЕКТУРИ»

ПОЧАТКОВИЙ КУРС ІСТОРІЇ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА І АРХІТЕКТУРИ :
електронний наочний посібник до типової навчальної програми середнього
(базового) підрівня початкової мистецької освіти з образотворчого мистецтва
початкового професійного спрямування (2021) у 9 частинах / упоряд.
О. Коваленко, І. Копилковська, О. Авдикович, І. Конопля, О. Семер'янова,
Н. Басова, М. Рибіна-Ткач, В. Фетісенко; ред. М. Вороніна, О. Коваленко. Київ :
ДНМЦЗКМО, 2026. Ч. 2 (друге півріччя першого року навчання). 3678 с.

Рецензенти другої частини першого року навчання:

Андрес Г.О., доцент кафедри теорії та історії мистецтва Національної академії
образотворчого мистецтва і архітектури, кандидат історичних наук;

Парамєєва О.А., директор КЗПМО «Лозівська художня школа», спеціаліст
вищої категорії, викладач-методист;

Порожнякова Н.Є., викладач КЗ «Одеський художній фаховий коледж імені
М.Б. Грекова», спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, член Національної
спілки художників України м. Одеса, кандидат мистецтвознавства.

Технічне редагування: Ін.М. Ковальчук

© ДНМЦЗКМО, 2026
© Автори посібника, 2026

Електронний наочний посібник укладено відповідно до типової навчальної програми навчальної дисципліни «Початковий курс історії образотворчого мистецтва і архітектури» середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти з образотворчого мистецтва початкового професійного спрямування.

Викладений навчальний матеріал електронного наочного посібника презентує провідні історико-мистецькі періоди розвитку людства на основі декількох дослідницьких підходів: територіально-типологічного (логіка виникнення та існування ранніх цивілізацій людства і культур); послідовно-історичного (логіка розгортання християнських культур); еволюційного (формування та зміна мистецьких стилів); паралельно-синхронного (співіснування різноманітних культур людства – європейської, азійської, американської). Це формує відповідну мистецьку обізнаність учнів та їхнє вміння критично мислити, а також ціннісне ставлення до творів мистецтва та прагнення до власної практичної творчої діяльності.

Аналіз кожного історико-мистецького періоду відтворює своєрідну художню модель світу та усвідомлення місця людини в цьому світі. Цілісність сприйняття такої моделі також базується на вивченні особливостей багатьох національних мистецьких традицій.

Структура пропонованого електронного навчального наочного посібника відповідає вимогам модульної технології навчання, а також завданням і специфіці дистанційного навчання.

Електронний навчальний наочний посібник може бути корисним не тільки здобувачам початкової мистецької освіти, викладачам і методистам, але й батькам здобувачів та всім тим, хто цікавиться історією образотворчого мистецтва та архітектури.

За точність викладених фактів та коректність цитування відповідальність несуть автори представлених уроків.

ПЕРЕДМОВА

Структуру (вміст) електронного наочного посібника розподілено за роками навчання та навчальними модулями. Після кожного навчального модуля в електронному посібнику запропоновано ряд питань для самоперевірки та вказані інформаційні джерела, що більш детально виявляють зміст наданого ілюстративного матеріалу.

Змістове наповнення навчальних модулів розкриває сутність основних компетентностей з образотворчого мистецтва (станкове мистецтво та скульптура): теоретичних, теоретико-практичних та художньо-виконавських. Наведені приклади занять у форматі «Бесіда» допомагають розвинути здатність учнів до комунікабельності як складової теоретико-практичних та художньо-виконавських компетентностей, що також сприяє розвитку вміння аналізувати твори видатних представників світового та українського мистецтва, усвідомлювати їх художній зміст та естетичне значення, формувати власне ставлення до них та висловлювати особисті враження, пояснювати свій задум, презентувати та критично оцінювати результати власної творчості.

Великий обсяг запропонованого ілюстративного матеріалу із стислими та зрозумілими коментарями надає можливість викладачеві максимально розкрити кожен тему, обравши оптимальну кількість художніх зразків та прикладів. Значна кількість історичних фотоматеріалів також може бути використана під час факультативних занять або самостійного вивчення дисципліни.

Оскільки з основними термінами образотворчого мистецтва здобувачі середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти вже були ознайомлені на елементарному підрівні, роз'яснення / визначення щодо нових специфічних понять надаються не в глосарії, а одразу в тексті відповідного модуля.

Сучасний освітній процес вимагає пошуку нових шляхів пізнання мистецтва, тому педагогічно ефективним і доцільним постає поєднання традиційних методів та прийомів навчання із сучасними, зокрема, інтерактивними, дослідницькими, проєктними та іншими. В електронному посібнику презентовано формат навчального заняття «бесіда», що виокремлюється позначкою «*».

У Додатку, який оприлюднено з матеріалами першої частини посібника (<http://arts-library.com.ua/jspui/handle/123456789/1117>), наведено окремі приклади дидактичних матеріалів за змістом другої частини посібника.

СТРУКТУРА ЕЛЕКТРОННОГО НАОЧНОГО ПОСІБНИКА

Ч. 1. Перший рік навчання. Мистецтво як спосіб пізнання дійсності / перше півріччя / Модуль 1; Модуль 2 (підмодулі 2.1, 2.2, 2.3)

Додаток до Ч. 1. Приклади дидактичних матеріалів

Ч. 2. Перший рік навчання. Мистецтво як спосіб пізнання дійсності / друге півріччя / Модуль 3 (підмодулі 3.1, 3.2); Модуль 4

Додаток до Ч. 2. Приклади дидактичних матеріалів

Ч. 3 Другий рік навчання. Ідеали та образи Середньовіччя / перше півріччя / Модуль 5 (підмодулі 5.1, 5.2)

Ч. 4 Другий рік навчання. Ідеали та образи Середньовіччя / друге півріччя / Модуль 6 (підмодулі 6.1, 6.2, 6.3)

Ч. 5 Третій рік навчання. У просторі мистецтва Відродження, Бароко, Рококо / перше півріччя / Модуль 7 (підмодулі 7.1, 7.2, 7.3, 7.4, 7.5, 7.6, 7.7)

Ч. 6 Третій рік навчання. У просторі мистецтва Відродження, Бароко, Рококо / друге півріччя / Модуль 8 (підмодулі 8.1, 8.2, 8.3)

Ч. 7 Четвертий рік навчання. Людина і Всесвіт – пізнання, творення та спілкування / перше півріччя / Модуль 9 (підмодулі 9.1, 9.2, 9.3, 9.4)

Ч. 8 Четвертий рік навчання. Людина і Всесвіт – пізнання, творення та спілкування / друге півріччя / Модуль 10 (підмодулі 10.1, 10.2)

Ч. 9 П'ятий рік навчання. Крізь час і простір – новітні ідеї та образи / Модуль 11; Модуль 12 (підмодулі 12.1, 12, 2, 12.3, 12.4); Модуль 13

Склад робочої групи укладачів-розробників:

Коваленко Олена Степанівна – викладач навчальних дисциплін «Бесіди про мистецтво», «Початковий курс історії образотворчого мистецтва і архітектури» Дитячої школи мистецтв №5 імені Льва Венедиктова Оболонського району міста Києва, Школи мистецтв Деснянського району міста Києва імені Миколи Дмитровича Леонтовича, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, координатор групи.

Копилковська Ірина Володимирівна – заступник директора з навчальної роботи Комунального закладу спеціалізованої мистецької освіти «Художня школа №2» Криворізької міської ради, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

Авдікович Оксана Миколаївна – викладач навчальної дисципліни «Початковий курс історії образотворчого мистецтва і архітектури» та спеціальних художніх дисциплін Волочиської дитячої школи мистецтв (Хмельницька область), спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, член Національної спілки майстрів народного мистецтва України

Конопля Ірина Владиславівна – директор Полтавської Дитячої художньої школи імені Святослава Пашинського, спеціаліст вищої категорії, старший викладач .

Семер'янова Оксана Юріївна – заступник директора з навчальної роботи Полтавської Дитячої художньої школи імені Святослава Пашинського, спеціаліст вищої категорії, старший викладач.

Склад робочої групи укладачів-розробників:

Басова Наталія Пантелеймонівна – викладач НД «Початковий курс історії образотворчого мистецтва і архітектури» Хмельницької художньої школи, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

Рибіна-Ткач Марія Юріївна – директор Комунального закладу позашкільної мистецької освіти «Чернігівська художня школа імені Івана Рашевського, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

Фетісенко Вікторія Юріївна – учениця Дитячої школи мистецтв № 5 імені Льва Венедиктова Оболонського району міста Києва (9 клас).

Степась Ксенія Сергіївна – викладач художніх дисциплін Дитячої школи мистецтв №5 імені Льва Венедиктова Оболонського району міста Києва, спеціаліст вищої категорії, старший викладач, член Національної спілки художників України.

Вороніна Марина Вікторівна, старший науковий співробітник відділу наукового забезпечення змісту культурно-мистецької освіти ДНМЦЗКМО, канд. пед. наук. (*передмова; наукове консультування*).

ЗМІСТ ПОСІБНИКА ЗА II ПІВРІЧЧЯ ПЕРШОГО РОКУ НАВЧАННЯ

УРОК 17 – Егейське мистецтво (Коваленко О. С.)

УРОК 18 – Егейське мистецтво (Коваленко О. С.)

УРОК 19 – Егейське мистецтво (Коваленко О. С.)

УРОК 20 – Мистецтво Античної Греції (Коваленко О. С.; дизайн схем – Степась К.С.)

УРОК 21 – Мистецтво Античної Греції (Коваленко О. С.)

УРОК 22 – Мистецтво Античної Греції (Коваленко О. С.)

УРОК 23 – Мистецтво Античної Греції (Коваленко О. С.; дизайн схем – Степась К.С.)

УРОК 24 – Мистецтво Античної Греції (Коваленко О. С.)

УРОК 25 – Мистецтво Античної Греції (Коваленко О. С.)

УРОК 26 – Мистецтво Античної Греції (Коваленко О. С.)

УРОК 27 – Мистецтво Античної Греції (Коваленко О. С.)

УРОК 28 – Мистецтво Давнього Риму (Коваленко О. С., Фетісенко В. Ю.)

УРОК 29 – Мистецтво Давнього Риму (Коваленко О. С., Конопля І. В., Семер'янова О. Ю.)

УРОК 30 – Мистецтво Давнього Риму (Коваленко О. С., Конопля І. В., Семер'янова О. Ю.)

УРОК 31 – Мистецтво Давнього Риму (Коваленко О. С., Басова Н. П.)

УРОК 32 – Мистецтво Північного Причорномор'я (Рибіна-Ткач М. Ю., Коваленко О. С.)

УРОК 33 – Мистецтво скіфів (Копилковська І. В.)

УРОК 34 – Мистецтво скіфів (Копилковська І. В.; Коваленко О. С. – бесіда про скіфську пектораль)

УРОК 35 – Мистецтво слов'ян (Авдікович О. М., Коваленко О. С.)

Додаток до Ч. 2. Приклади дидактичних матеріалів (Коваленко О. С.)